

Gröddan

- Räkna på stallgödseln!
- Spännande kurser i vinter

Sommarens torka och värme har varit påtaglig och flera av effekterna visar hur sårbart vårt samhälle kan vara. Primärproduktionen av livsmedel är en bransch som direkt påverkas vid sådana vädersituationer vi haft i sommar. Regering och myndigheter har, i den mån vi kan påverka, genomfört åtgärder i syfte att mildra effekterna av torkan för livsmedelsproduktionen. Den stora arbetsinsatsen är det utan tvekan ni som är aktiva i lantbruksbranschen som stått för denna sommar och höst.

När jag åkt runt i länet har det varit tillfredsställande att se den mängd halm som tagits tillvara och att grovfoder tagits från marker som normalt inte används. Det ger mig intryck av stark vilja och företagsamhet och det har på något sätt vägt upp den i övrigt bedrövliga bilden jag fått av sönderbrända beten och vallar, ibland obefintlig uppkomst av vårsådda grödor och låga nivåer i vattendragen.

Totala konsekvenserna för livsmedelsproduktionen är ännu inte kända men det är troligt att vi får en del långsiktiga effekter. I sammanhanget finns också positiva effekter som vi ska ta tillvara. Att livsmedelsproduktionen och vikten av produktion i Sverige fick stort utrymme i media under sommaren ett valår är ett exempel. Ett annat är att vattenförsörjningsfrågor med kraft lyfts upp bland olika myndigheter och flera utredningar startas kring detta.

På länsstyrelsen jobbar vi i grunden tvärsektorielt men vid situationer som i år tvingas vi än mer se till helheten i olika frågor vilket jag ser som viktigt långsiktigt. I detta fall har vi ökat förståelsen hos myndigheten i stort för livsmedelsproduktionens förutsättningar.

Direkta åtgärder som Jordbruksverket och länsstyrelserna gjort för att mildra effekterna av torkan är kopplat till vissa justeringar i regelverk, prioritera utbetalningsarbete samt erbjuda rådgivning inom foder och likviditet. I det sammanhang som vi nu är i med stora påfrestningar ekonomiskt för många lantbruksföretag samtidigt som stödadministrerande myndigheter sedan flera år ligger efter med utbetalningar för delar av jordbrukarstöden känns inte bra.

Vi, Jordbruksverket och länsstyrelserna, har tagit fram gemensamma prioriteringar för att på bästa sätt hantera utbetalningar 2018 och det som kvarstår från tidigare år. För landsbygdsstöd prioriteras arbetet till stöd till primärproduktion samt stöd till bredband.

Bransch och myndigheter fortsätter jobba tillsammans för att ta fram åtgärder som bidrar till förutsättningar för ökad livsmedelsproduktion i landet.

Jonas Källming

lantbruksdirektör
jonas.kallming@lansstyrelsen.se

Brunnby Lantbrukardagar s. 8

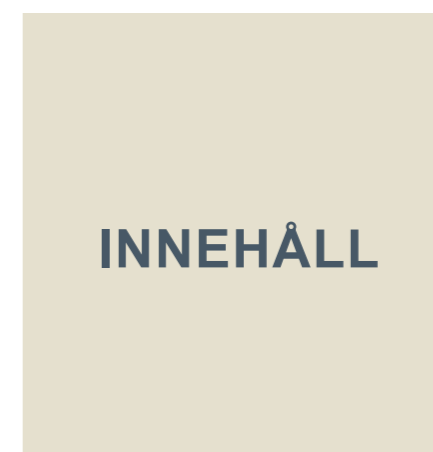
Gå på kurs med Hushållningssällskapet s. 10

Säsongsavslutning s. 4

Börja med dikor s. 9

Utbetalning av jordbrukarstöd s. 5

Säsongsavslutning för Ängs- & betesmarksinventeringen 2018.....	4
Nytt rådgivningsteam för våtmarksåtgärder och övergödningsproblematik	5
Utbetalning av jordbrukarstöd.....	5
Räkna själv!	6
Motverka söndertrampade betesfällor.....	8
Brunnby Lantbrukardagar fortsätter växa! ...	10
Börja med dikor	11
Torkan och gröna näringar – myndigheters arbete	15

ANNONSER:

<i>Studieresa:</i> Byggnader/utökad djurhållning.....	7
<i>Informationsträff:</i> Stångåns vattenskyddsområde....	9
Rådgivning med Greppa.....	9
Trygg med tvärvillkoren	12
Aktivt Styrelsearbete	12
Start med dikor – lönsam köttproduktion.....	13
Eko-kurser på Hushållningssällskapet	14

ANSVARIG UTGIVARE Jonas Källming
REDAKTION Jonas Källming, Kristina Grill
OMSLAG Foto: Sara Norrbrink

FOTO Lantbruksenhetens personal om inte annat anges, samt diverse bildbyråer.
LAYOUT OCH TRYCK DanagårdLITHO AB Motala/Ödeshög

Detta material har delvis finansierats med EU-medel

Säsongsavslutning för Ängs- & betesmarksinventeringen 2018

Vi har inventerat över hela länet och vill rikta ett stort tack till er som arbetar med att hålla landskapet öppet!

Vi närmar oss slutet av säsongen av ängs- och betesmarksinventeringen 2018. Vi har varit över hela länet och har hittills sett drygt drygt 780 marker. Vissa har varit igenväxta på grund av ohävd eller skogsplantering, men vi har också sett många fina, välskötta marker med tydligt framträdande natur- och kulturvärden. En stor eloge till alla er lantbrukare som arbetar med att hålla landskapet öppet. Tack vare ert arbete kan hävdgynnade arter finnas kvar i jordbrukslandskapet. Trots torkan har inventeringen gått bra och vi har bland annat hittat spåtistel, vildlin och sommarfibbla.

Vi kommer att avsluta inventeringen en vecka in i november. Resultaten från

inventeringarna läggs kontinuerligt upp på e-tjänsten TUVÅ på Jordbruksverkets hemsida - www.jordbruksverket.se/tuva.

Vi kommer att fortsätta med inventeringen våren 2019. Inte heller då kommer vi hinna med att kontakta markägare i samband med varje besök. Vi är tack-samma för er förståelse för detta. Vid frågor kontakta Lina Britse, samordnare för inventeringen på 010-223 55 04.

MED VÄNLIGA HÄLSNINGAR
TEAMET FÖR ÄNGS- OCH
BETESMARKSINVENTERING

Spåtistel.

Nytt rådgivningsteam för våtmarksåtgärder och övergödningssproblematik

På Länsstyrelsen startar nu ett nytt team med rådgivare som kan hjälpa markägare och andra aktörer att göra våtmarksåtgärder som förbättrar landskapets vattenhushållande förmåga eller åtgärder som minskar näringsläckage. Teamet består

av personal från olika enheter på länsstyrelsen med olika kompetenser inom lantbruk-, natur- och vattenfrågor.

Syftet är att underlätta för den som vill göra en bra och prioriterad åtgärd och lotsa igenom allt som krävs för att till exempel en våtmark eller fosfor-damm ska komma på plats. Teamet kan vara med i skedet då möjligheter spånas fram, när de utarbetas till en plan, i den juridiska processen med eventuella tillstånd och i arbetet med att söka ekonomiskt stöd för åtgärden. Den som hör av sig med en idé kan alltså få skraddar-sydd hjälp efter sitt individuella behov! Länsstyrelsen kan också anordna dialoger med fler berörda och starta samarbeten mellan olika aktörer. För själva åtgärderna finns sedan flera olika typ av ekonomiskt stöd.

Verkar detta intressant för dig, kontakta teamet genom [Sieglinde Wallner-Hahn](mailto:Sieglinde.Wallner-Hahn@lansstyrelsen.se) sieglinde.wallner-hahn@lansstyrelsen.se

Verkar detta intressant för dig, kontakta teamet genom [Sieglinde Wallner-Hahn](mailto:Sieglinde.Wallner-Hahn@lansstyrelsen.se) sieglinde.wallner-hahn@lansstyrelsen.se

Utbetalning av jordbrukarstöd

Den 19 oktober påbörjas delutbetalning av 2018 års jordbrukarstöd. I år betalar vi ut 85 % av det beräknade beloppet för miljöersättningar, ersättningar för ekologiska produktionsformer, samt kompensationsstöd. Vi arbetar för att så många som möjligt ska få ta del av årets värde i svenska kronor. Växelkursen för årets utbetalningar är 10,3090 kr/euro. Det är nästan 7 % högre än i fjol.

Den 7 december påbörjas utbetalning av 2018 års direktstöd (gårdsstöd, förgröningsstöd, nötkreatursstöd, stöd till unga jordbrukare). Hur mycket pengar du får beror bland annat på euorns värde i svenska kronor. Växelkursen för årets utbetalningar är 10,3090 kr/euro. Det är nästan 7 % högre än i fjol.

Den 21 december påbörjas utbetalning av 2018 års miljöersättningar för våtmarker och restaurering av betesmarker i åtaganden ingångna 2015 eller senare.

Vi arbetar sedan tidigare kontinuerligt med att genomföra de avslutande utbetalningarna för åren 2015–2017. Under december månad påbörjas motsvarande arbete även för år 2018. Detta arbete kommer inte att kunna avslutas

till årsskiftet, utan kommer att fortsätta under 2019.

Den senaste informationen om planerade utbetalningar kan du alltid läsa på Jordbruksverkets hemsida: www.jordbruksverket.se Klicka först på **Stöd** i den övre menyn, därefter på **Jordbrukarstöd** till vänster och slutligen på **Utbetalningsplan** långt ner i vänstermenyn.

Brev med meddelande om beslut

I en del fall kommer utbetalningar att ske innan brev med meddelande om beslut skickas ut. Det datum som står överst på meddelanden om beslut skapas i samband med utskicket. Om meddelandet är försent utskickat kan därför datumet överst på sidan vara vilseledande. Det korrekta beslutsdatumet finns alltid i brevtextern. Vi får en del frågor om detta via telefon, och vi förstår att datumet överst i brevet skapar förvirring.

På Mina sidor på Jordbruksverkets hemsida kan du också se dina utbetal-

ningar, under avsnittet Utbetalningar och avräkningar. Det kan vara lättare att få överblick över de utbetalningar som har gjorts för de olika årens ansökningar när man ser informationen samlad på Mina sidor.

Det är bra att känna till att flera olika utbetalningar som sker samma dag kan betalas ut som en enda summa. När man vet det förstår man lättare vad man fått utbetalt för – och varför ett belopp i ett utskickat meddelande om beslut inte alltid motsvaras av samma belopp insatt på kontot.

Meddela byte av kontonummer

Om du har bytt kontonummer under året är det viktigt att du kommer ihåg att informera Jordbruksverket om ändringen, annars kommer utbetalningarna att försenas. Du kan själv ändra kontonummer för utbetalningar på Mina Sidor, eller skicka in blanketten Anmälan – kontonummer direkt till Jordbruksverket. Du hittar blanketten på Jordbruksverkets hemsida.

Foto: Märten Svensson

Räkna själv!

På Greppa Näringens hemsida, www.greppa.nu, finns flera verktyg som du kan använda för att räkna på olika aspekter av din produktion.

Du kan till exempel göra en växtnäringsbalans, räkna på värdet av din stallgödsel och följa hur din gröda växer under säsongen med hjälp av satellitbilder. Vi kommer att presentera dessa verktyg i några artiklar här i Grödan och nu har vi kommit till hur du kan värdera din stallgödsel i Stallgödselkalkylen.

Stallgödseln är värdefull!

Växtnäringsinnehållet i stallgödseln kan ha stor variation som beror på gödselslag, lagring och spridning. I första hand tänker du kanske på stallgödselns kväveinnehåll när du räknar på stallgödselns värde. Stallgödseln innehåller dock så mycket mer än bara kväve, där finns även fosfor, kalium och andra näringsämnen. Nivåerna beror på vad man utfodrat djuren med.

Tänk också på att stallgödseln kan bidra med kväve till kommande grödor och ökad bördighet på sikt. För att få en rättvis beräkning av värdet på gödseln behöver man även räkna med kostnaderna för transport och spridning, markpackning och risk för andra körskadorna. Alla dessa delar finns med i Stallgödselkalkylen.

Vad används resultatet till?

Du kanske vill jämföra olika spridningstidpunkter och titta på när du har högst värde kvar på fältet efter att gödseln är spridd? Eller så vill du kanske jämföra olika spridningstekniker för framtida investeringar? Testa hur olika däckstryck påverkar risken för markpackningen? Kom ihåg att det är många parametrar som kan påverka utfallet, och du kan själv välja vilka du vill optimera för att maximalt utnyttja den värdefulla stallgödseln.

Tips när du fyller i Stallgödselkalkylen

Växtnäringsinnehåll. Det bra att veta så mycket som möjligt om sin gödsel. Du kan enkelt skriva in dina egna analysvärden i kalkylen. Annars använder du schablonvärdena i programmet.

Intäkter. Under intäkter får du en summering av stallgödselns värde före spridning. Utifrån din markkartering kan du justera värdet eftersom fosfor- och kaliumverkan minskar vid höga fosfor- och kaliumhalter i jorden. Kväveeffterverkan beror av att ungefär hälften av kvävet i stallgödseln är organiskt kväve som kommer växterna till godo på längre sikt. Om du bara tar emot eller köper in gödsel ibland behöver du räkna med en lägre kväveeffterverkan än vad programmet föreslår. Bördigheten är ett mått för att beskriva den förbättrade markstrukturen som kolet bidrar till och innehållet av mikronäringsämnen. Det är endast ett schablonvärde och det är fritt att ändra efter eget huvud.

Kostnader. Kostnaderna som dras bort från stallgödselns värde före spridning är markpackning, ammoniakförluster, spridning och transport. När du ska göra beräkningar, tänk igenom vilka förutsättningar du har. Du väljer spridningstidpunkter och -tekniker, gröda att sprida på och jordart. Du kan ändra värdet på skörden och kostnaden för transporten. Om du har många grödor att sprida på och olika tidpunkter för spridning

kommer alla radas upp i resultatlistan. Ett tips är att börja i liten skala och testa dig fram, det kan vara svårt att utläsa något tydligt resultat när det blir många alternativ som jämförs mot varandra. När ett spridningsalternativ bockats i beräknas kostnader för markpackning som du ser i rapporten. Här finns en del tekniska val att göra, vad händer till exempel om man ändrar arbetsbredden och storleken på lasset?

Fler tips och förklaringar hittar du i broschyren Praktiska råd nr 5-2012 Din stallgödsel är värdefull! som finns på www.greppa.nu

CECILIA RETZMAN, LÄNSSTYRELSEN
KRISTINA GRILL, LÄNSSTYRELSEN
PERNILLA KVARNMO, JORDBRUKSVERKET

Ett exempel

Vi testar ett exempel med ekologisk mjölkbesättning och vallodling. Stallgödsel hanteringen är flytgödsel med svämtäcke. Markkarteringen visar en i huvudsak lerig jord (10%ler), med P-AL/K-AL klass III. Avståndet till skiftena är i genomsnitt 7 km, och vi har tillgång till gödsel-spridare på både 15 ton och 25 ton. Vi vill jämföra höst- och vårspridning mellan ekipagen. I övrigt används schablonvärdena.

I vårt exempel visar kalkylen att den klart högsta kväve-effekten (1.), och det miljömässigt bästa, är spridning på vår-vinter eller tidigt vårbruk (glatt grönt miljöindex). Om vi jämför värdena i Markpacknings-kolumnen (2.) istället ser vi att markpackningsrisken är högre (högre kostnad) i vårbruket. Det beror på att marken ofta kan vara lite fuktig under våren jämfört med senare på säsongen. Slutligen blir det vikten på lasset som påverkar slutresultatet (3.). Det är 15ton-spridaren vid vårbruk som är det mest lönsamma och även är det miljömässigt mest fördelaktiga alternativet.

STUDIERESA: Byggnader Utökad djurhållning dikor/ungnöt

Foto: Scandinav

Fredag den 23 november 9:00 – 16:00 Linköping – Ödeshög/Ydre ToR

På den här resan besöker vi några gårdar som gjort genomtänkta satsningar på nya och ombyggda stallar där både djuren och bonden har det bra. Vi ser hur man hanterar djur, foder och gödsel på ett smidigt sätt. Vi får också höra om erfarenheter från projektering, myndighetstillstånd och uppförande.

Medverkande: Helena Olsson Hägg, Agrotektbyrån

Anmälan senast den 19 november via

<https://jordbruksverket.pingpong.se/oppenkatalog>

Frågor?

Hör av dig till anders.eliasson@lansstyrelsen.se eller 010-223 54 94

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Motverka söndertrampade betesfällor

Söndertrampade betesfällor är ett bekymmer på många gårdar. I ett framtida klimat med ökad nederbörd under höst och vinter kan problemen öka, beroende på jordart, djurart och djurtäthet. Det ställer höga krav på betesfällor och betesgrödors hållbarhet. Här presenteras preliminära resultat från en studie där man jämfört olika vallfröblandningars trampålgighet och olika markstabiliserande material.

Upptrampade och leriga ytor i djurens beteshagar kan påverka både kotrafik, djurhälsa och mjölk kvalitet negativt. Problemet kan bli stort i alla djurbesätningar men framför allt på den ekologiska gården där djuren ska vara ute extra mycket. Genom ett forskningssamarbete mellan Sveriges lantbruksuniversitet och RISE (Research Institutes of Sweden) har trampåliga vallfröblandningar och markstabiliserande material jämförts för att minska belastningen och skadorna vid bete.

Tre olika material

I studien jämfördes tre olika material som lades ut i ingången till olika beteshagar. Det var bark, matta och ett kalkbaserat stenmaterial som kallas Paddex. Korna passerade över de olika materialen mellan 3 340 och 4 835 gånger per betesperiod och försöken har pågått under fyra år. Resultatet efter fyra säsonger visade att hållbarheten var bäst för mattona.

Barkbädden var i dåligt skick efter bara två säsonger och ersattes då med Paddex, som höll väl i två säsonger till. Väderförhållanden under perioden var relativt torra och därför blev inte materialen mer skadade på ytor där fler kor passerade.

Slutsatsen av studierna är att kostnaderna för mattorna är de samma som för bark och Paddex om de håller i sju år. Investeringskostnaderna för 100 kvadratmeter matta var 21 900 kronor.

Foto: Scandinav

Var och en bör planera sina betesfällor för att motverka trampskador.

Tabell. Fyra olika vallfröblandningars (A-D) trampålgighet testades.

Art	Sort	Fröblandning, procentandel %			
		A	B	C	D
Vitklöver	Undrom	20 %	20 %		
Ängsröe	Kupol	35 %	35 %	44 %	
	Julius				44 %
Rödsvingel	Gondolin	10 %	10 %	12 %	
	Cezanne				12 %
Engelsk rajgräs	Foxtrot	35 %		44 %	
	Bizet				44 %
Rörsvingel	Borneo		35 %		
Totalt		100	100	100	100

motsvarande kostnad för bark var 6 500 kr och för Paddex 5 500 kr.

I studien såg man också att det inte krävdes någon särskild åtgärd för att skydda grödan vid känsliga passager om tillväxt förhållandena för vallarna var bra och om de fick tillräckligt med tid att återhämta sig genom att man lät korna byta betesfälla.

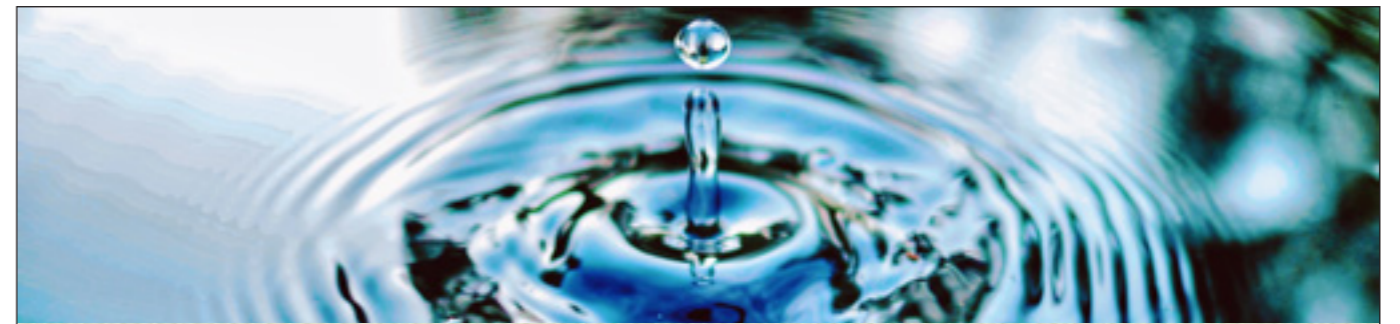
Trampåliga vallfröblandningar

I försöket jämfördes fyra olika vallblandningar (se tabell) med avseende på trampålgigheten. Fällorna flygfotografades och andelen skadad och oskadad gröda mättes.

Slutsatserna blev att betesblandning A med vitklöver och rajgräs var mest trampålig, att vädret hade betydelse för hur stora vallens skador blev, samt att vallen hade stor förmåga att återetablera sig efter trampskador.

Även om det här är preliminära resultat och det kan råda väldigt olika förutsättningar på olika gårdar, så bör var och en se över hur det ser ut på den egna gården och planera betet, betesfällor och vinterhagar därefter.

MALIN ELIASSON
LÄNSSTYRELSEN VÄRMLAND

Informationsträff: Stångåns vattenskyddsområde

Länsstyrelsen tillsammans med kommunerna Linköping, Åtvidaberg och Kinda bjuder in till en informationsträff om Stångåns vattenskyddsområde. Träffen vänder sig i första hand till dig som är lantbrukare eller lantbrukskonsult inom vattenskyddsområdet, men alla som berörs av skyddsområdet är varmt välkomna.

När: 7 november 2018

Plats: Vårdsbergs Kyrkby Sockenstugan

Tid: 18.00 – ca 21.00

Anmäl dig via Länsstyrelsens webbplats www.lansstyrelsen.se senast den 28 oktober.

Program

- Genomgång av relevanta skyddsföreskrifter och tillhörande lagar inom vattenskyddsområdet, Länsstyrelsen och kommunerna
- Genomgång av MACRO-DB, SLU
- Rådgivning inom vattenskyddsområdet, Greppa näringen

Vi bjuder på fika. Välkommen!

Rådgivning

Inom Greppa Näringen kan du som har mer än 25 djurenheter få rådgivning om stallmiljö och yttre miljö.

Läs mer om rådgivningen och hitta rådgivare på <http://www.greppa.nu/vara-tjanster/radgivning.html>.

Du kan också kontakta Maria Källming på 010-223 55 11 om du har frågor.

Projektet Ett Rikt Odlingslandskap erbjuder rådgivning om skötsel av naturbetesmarker.

Kontakta Pia Martikainen på 010-223 54 97 för mer information.

Läs mer

Mer information om anläggning och skötsel av rasthagar och beten hittar du med hjälp av följande rapporter och sökkord:

- SLF/Stiftelsen Lantbruksforskning / Projektet Kamp mot tramp
- Jordbruksverket / Drivningsgator till mjölkkor i praktiken
- Svensk Mjolk / Praktiska lösningar och management
- Häst Sverige / Underlag i hagar
- NSW Agriculture / Soil management for dairy and beef cattle grazing
- University of Kentucky / All-weather surfaces for cattle watering surfaces

Anders Eliasson

Brunnby Lantbrukardagar fortsätter växa!

I juli arrangerades Brunnby lantbrukardagar utanför Västerås.

Hushållningssällskapet är arrangör för denna mässa. Mässan slog även i år rekord i antal deltagare samt antal utställare med cirka 5900 besökare och 150 utställare.

På mässan fanns försöksodlingar med många försöksytor med flera sorter av olika grödor. Det blir väldigt tydligt när man kan jämföra sorter bredvid varandra. Just i år blev det extra tydligt i försöksrutorna att torkan var ett stort problem.

Det bedrevs även försöksytor med gödsling; tidpunkt, mängd och näringsammansättningen i gödseln jämfördes. I försöken visades bland annat på värdet av att kombiså fosfor i höstvetet under hösten, det kan bidra till bättre bestockning, en ökning av upp till 140 ax per kvadratmeter samt högre skörd. Enligt tillverkaren har försöksodlingar runt om i södra Sverige visat liknande resultat.

Som en effekt av förgröningsreglerna har utsädesföretagen ökat fokus på olika grödor som lämpar sig som mellangröda eller att så in som ekologisk fokusareal. På mässan presenterades försöksodlingar på några av alternativen, såsom honungsört, oljerättika och vitsenap.

Även godkända fällor för vildsvin visades och väckte ett stort intresse bland besökarna. Fällorna kan vara mycket effektiva för att snabbt decimera stammen. Dock lär sig vissa så kallade ”hoppgrisar” att ta sig ut ur fällan.

Precisionsodling – Det moderna lantbruket

Mässan erbjöd ett antal föreläsningar om diverse ämnen som småskalig slakt, klimat och jordbearbetning. På föredraget med titeln Precisionsodling – Det

moderna lantbruket?! visades på vikten av rätt giva, på rätt plats och i rätt tid. Olika verktyg, som satellitbilder, GPS-utrustning och diverse styrfiler presenterades.

Det menades att precisionsodling är resurseffektivt och ger en fingertoppskänsla i den storskaliga växtodlingen. Genom att gödsla platsanpassat nås en högre skördepotential samtidigt som det gynnar miljön genom att insatserna anpassas efter markens behov.

Teorin visades även i praktiken med GPS-försedda sprutor och gödselspridare som anpassade sig efter var de kört tidigare för att inte lägga på dubbel giva eller dubbel dos.

Hela dagen var väldigt trevlig och lärorik!

MARKUS GRENESTAM

Börja med dikor

Kor som betar ihop med sina kalvar på en blomstrande naturbetesmark en solig dag, det gillar de flesta att se. Korna är väldigt bra som landskapsvårdare som håller det svenska landskapet öppet. Utan nötkreatur skulle en stor del av Sveriges ca 450 000ha naturbetesmarker växa igen eftersom de inte går att odla på traditionellt sett. Mycket av den biologiska mångfalden som finns och många rödlistade arter skulle då gå förlorade.

Varför korna kallas dikor är just för att de går med sin kalv och ger dem di fram till avvänjning av kalven som sker vid 6-7 månaders ålder. Kalvarna föds i regel tidigt på vårvintern eller våren och går sen ute hela sommaren tillsammans kon och ofta går det en avelstjur i samma flock under ca 3 månader. Kalvarna avvänjs vid 6-7 månaders ålder och då börjar de äta mer grovfoder och eventuellt kraftfoder beroende på hur intensivt de ska födas upp. Kvigor och stutar kan med fördel födas upp mer intensivt än tjurkalvarna som föds upp till ungtjur och kan vara slaktmogna vid 13-14 månaders ålder om de föds upp intensivt men den faktiska åldern vid

slakt är oftast drygt 18 månader och då har tillväxten varit ca 800-1000g/dag och slaktvikten ca 600kg. Kvigor som föds upp till slakt är oftast något lättare och äldre när de slaktas.

Passar min gård till dikoproduktion?

För att lyckas med sin dikoproduktion behöver man ha naturbetesmarker för att ha tillgång till billigt foder under sommaren. Stallbyggnaderna kan vara enkla och ska vara lättjobbade så arbetstiden per ko inte blir för hög. Dessutom behöver man ha ett genomtänkt avelsarbete, bra fertilitet på avelsdjuren, ha en hög kalvöverlevnad,

bra tillväxt på kalvarna, en bra betesplanering under betessäsongen, ha möjlighet att odla eget grovfoder och utfodra rätt foder till rätt djur och vid rätt tidpunkt.

Klimatpåverkan och miljön

Enligt analyser av klimatpåverkan av jordbruksprodukter i EU visar det att Sveriges klimatpåverkan per kilo nötkött ger 30% mindre utsläpp av klimatgaser än genomsnittet i EU. Det är inte bara utsläppen av klimatgaser som minskar med nötköttsproduktionen. Det går åt mindre växtskyddsmedel när man odlar grovfoder än vid spannmålsodling, erosionen minskar då marken har ett växttäckte året runt, mindre mängder näringsämnen läcker vid vallodling samt mindre mängder lustgas läcker än då marken årligen plöjs. Trots alla fördelar med att köpa svenskt nötkött ökar andelen som importeras. Idag importeras ca varannan biff! Detta är ett stort hot mot vår biologiska mångfald då antalet nötkreatur fortsätter att minska i Sverige och igenväxningen av betesmarker ökar.

PIA MARTIKAINEN

Trygg med tvärvillkoren

Vet du att du kan få rådgivning om tvärvillkoren och bara betala 30 procent av kostnaden? Rådgivaren hjälper dig att gå igenom vad som gäller på just din gård. Vi vill att du ska känna dig trygg med tvärvillkoren och slippa avdrag.

Läs mer: www.jordbruksverket.se/radgivningtvaervillkor

Aktivt styrelsearbete

Har du funderat på om en styrelse vore något för dig? Har ni behov av att strukturera det strategiska arbetet i företaget? Vet ni vad ni vill med företaget och/eller ägandet?

Utbildning för styrelsearbete

Under våren 2019 genomför Hushållningssällskapet och Styrelseinstitutet/ Executive people styrelseutbildningar för dig som är lantbruksföretagare eller företagare inom gröna näringar samt till dig som skulle tänka dig att i framtiden medverka i styrelse eller strategiskt forum i lantbruksföretag. Utbildningen innehåller bland annat strategiskt arbete, krav och roller som styrelseledamot och företagsledning, planering, styrelsens ansvar och skyldigheter mm.

Utbildning i Östergötland kommer att pågå under v 5-13, 2019:

- 29/1 och 28/3 kl 09-13 på Vreta kluster
  - 11-12/2 och 6-7/3 lunch till lunch på Lugnalandet, Sommen
- Pris: 11 000 kr exkl moms för hela kursen inkl mat och övernattnig.

Vill du veta mer?

Kontakta Elenore Wallin på elenore.wallin@hushallningssallskapet.se, 070-373 36 22
Mer information och anmälan på www.hushallningssallskapet.se

Foto: Scandinav

Starta med dikor, lönsam köttproduktion

6 november

Tisdag den 6 november 14:00 – 17:30 Linköping, Länsstyrelsen

Stora nötdjur är bland de mest rationella att ha till hjälps för att sköta naturbetesmarker med höga värden. Överväger du att starta upp med en egen nötbosättning? Välkommen till en eftermiddag ägnad åt ekonomiska och praktiska förutsättningar och förberedelser för att lyckas med dikor. Lämpliga byggnader och nödvändiga tillstånd? Ekologisk eller konventionell inriktning? Vi tittar närmare på avgörande faktorer för lönsamhet och för bra arbetsmiljö. Dessutom hör vi om betesplanering och foderförsörjning i praktiken.

Medverkande: **Margareta Dahlberg, MD Lantbruksråd**

Anmälan senast den 2 november via <https://jordbruksverket.pingpong.se/> öppenkatalog

Frågor?

Hör av dig till anders.eliasson@lansstyrelsen.se eller 010-2235494

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Eko-kurser på Hushållnings-sällskapet i höst!

Ekologisk vallfrödling:

Fördjupande kurs i vallfrödning där vi tar upp de stora arterna; rödklöver, vitklöver, timotej, ängs-svingel och rörsvingel. Vi pratar om etablering, odling, skörd, torkning och marknad.

Hör av dig till

per.stahl@hushallningssallskapet.se vid frågor.

Tid: 21 november kl. 8.30 – 15.00

Plats: Vreta Kluster

Ekologisk vallodling till foder:

Fördjupande kurs om vallodling där vi tar upp sort och artval i vallfröblandningar, etablering, gödsling, ogräs, ensilering och lagring och kvalitet i vallfodret. Husdjursrådgivare medverkar.

Hör av dig till

madeleine.wistrom@hushallningssallskapet.se vid frågor.

Tid: 11 december kl. 09.30 – 15.30

Plats: Vreta Kluster

Anmäl dig till kurserna genom att maila till info.e@hushallningssallskapet.se

Kurserna riktar sig till dig som vill fördjupa dina kunskaper om ekologisk odling av vall och vallfrö. Självkostnadspris för måltider kan tillkomma.

Varmt välkommen!

Hushållnings-sällskapet

Torkan och gröna näringar – myndigheters arbete

Sommarens mycket varma och torra väderlek har påverkat flera delar i samhället och för lantbrukets del har de direkta konsekvenserna varit tydliga som till exempel låga foderskördar, låga skördar och sämre tillgång till vatten. För flertalet av driftsinriktningarna ger torkan minskade intäkter men framför allt ökade kostnader. Syftet med denna text är att skapa en bild av hur myndigheter arbetat och fortsätter att arbeta för att lindra konsekvenserna i lantbruket av sommarens torka.

Då i stort hela landet drabbades av torka och dålig tillväxt både på beten och vallar gjordes flera förändringar eller lättnader i regler på både nationell och regional nivå i syfte att göra det möjligt att skörda grovfoder på all tillgänglig areal samt att göra det möjligt att ta tillvara och använda så mycket foder som möjligt. För att lindra konsekvenserna för jordbrukarstödens storlek ska generellt inga avdrag för stöden göras för brister som kan kopplas till torkan.

Regeringen har beslutat om nationellt krisstöd med anledning av torkan som är uppdelat på 2018 och 2019. De 400 mil-

joner kronor som avsatts för 2018 ska gå till mjölk-, nöt- och fårproducenter. Hur 2019 års krisstöd ska fördelas är ännu inte beslutat men det ska bland annat syfta till att mildra de långsiktiga konsekvenserna på livsmedelsproduktionen.

När det gäller tillsyn inom djurskydd ska vi som utövar detta ta vara på möjligheten att i så stor utsträckning det är möjligt ge information och råd innan vi beslutar om föreläggande med mera.

Jordbruksverket, som är ansvarig sektorsmyndighet för primärproduktionen, har under sommaren samlat ett drygt 30-tal

aktörer, både myndigheter och bransch, för att få in en lägesbild av situationen, ta in förslag på nödvändiga förändringar, värdera risker med mera. Då många aktörer är inblandade kan det vara svårt att sprida samlad information till de som vill ta del av det. Därför samlades information generellt och gjordes tillgänglig på Jordbruksverkets hemsida samt på krisinformation.se med länkar till andra myndigheters mer detaljerade uppgifter.

På ett sätt har den akuta foderbristsituationen lindrats med regn och återväxt på vallar och beten under augusti och september. Samtidigt vet vi att vi kommer ha långsiktig påverkan även om omfattningen fortfarande är okänd. För att lindra de långsiktiga effekterna av torkan fortsätter arbetet mellan myndigheter och tillsammans med branschföreträdare med att samla uppgifter om effekter, se över behov och möjlighet till regelverksförändringar med mera för att vi ska kunna behålla och öka livsmedelsproduktionen över tid.

JONAS KÄLLMING

Länsstyrelsen Östergötland

Besöksadress: Östgötagatan 3, Linköping
Postadress: Länsstyrelsen Östergötland, 581 86 Linköping
Telefon: 010-223 50 00
E-post: ostergotland@lansstyrelsen.se
lansstyrelsen.se/ostergotland

LANTBRUKSENHETEN

Enhetsledning

Källming, Jonas Lantbruksdir. 010-223 54 82
Boe Skåmedal, Susanne 010-223 54 83
Stolt Olsson, Helena 010-223 54 84

EU:s JORDBRUKSSTÖD

Övergripande stödansvar

Öberg, Catrin 010-223 55 02

Fältgruppen

Fahlborg, Magdalena, Kontrollansvar 010-223 55 07
Grenestam, Markus, Arealkontroller 010-223 55 30
Malmström, Annika, Djurkontroller 010-223 54 96
Trogen, Mari, Tvårvillkor och verksamhetskrav 010-223 55 16
Karlsson, Sofie, Tvårvillkor, skötsel av mark 010-223 55 29

Gårdsstöd, Förgröningsstöd, Stöd till unga lantbrukare

Forsberg, Sam 010-223 55 03

Betesmarker och slätterängar

Hellberg, Kristoffer, Fält 010-223 55 32
Hansen, Matilda, Handläggning 010-223 55 34

Ekologisk produktion, Minskat kväveläckage

Hedvig Boreson 010-223 55 31

Skyddszoner, Våtmarker

Sandell, Anna 010-223 54 99

Nötkreatursstöd, Kompensationsstöd, Vallodling

Gustafsson, Andreas 010-223 54 88

Blockkartor och nya kundnummer

Eugén, Sarita 010-223 54 86

EU:s LANDSBYGDSTÖD

Företags- och projektstöd samt miljöinvesteringar

Boe Skåmedal, Susanne 010-223 54 83
Ahlstrand, Kristi 010-223 54 85
Johansson, Marie 010-223 55 09
Larsson, Katarina 010-223 54 92
Bergman, Maria 010-223 55 18
Ahlgren, Christoffer 010-223 53 03
Simic, Ranko 010-223 52 97
Gunnarsson, Emma 010-223 55 27
Sommar, Linnea 010-223 55 35

RÅDGIVNING OCH TILLSYN

Ett rikt odlingslandskap

Boe Skåmedal, Susanne 010-223 54 83
Bergman, Maria 010-223 55 18
Britse, Lina, samordnare Ängs- & betesmarksinventeringen 010-223 55 04
Eliasson, Anders, även bitillsyn & fastigheter 010-223 54 94
Martikainen, Pia 010-223 54 97

Greppa Näringen

Grill, Kristina, Behörighetskurser 010-223 55 06
Källming, Maria, Samord. Greppa 010-223 55 11
Lindmark, Per, Vatten och våtmarker m.m. 010-223 55 12
Retzman, Cecilia, Behörighetskurser 010-223 55 13

RÄTTSENHETEN

Vilthandläggare

Kjällander, Mia 010-223 53 23

LÄNSVETERINÄRENHETEN

Leclercq, Maria Länsveterinär 010-223 52 57
Stridh, Pernilla, Länsveterinär 010-223 52 58
Loor, Helen, Länsveterinär 010-223 52 59
Sundell, Jonna, Förprovning djurstallar 010-223 52 67
Servicetelefon djurskydd, öppettider 9-12 010-223 51 44

MILJÖSKYDDSENHETEN

Tillsyn och tillsynsvägledning

Werthén, Michael 010-223 54 73

Tillståndsprövning

Axelsson, Karl-Martin 010-223 53 36
Flink, Maria 010-223 54 18

Har du frågor om SAM-ansökan?

Ring 0771-67 00 00

Har du frågor om EU:s jordbruks- eller landsbygdsstöd, men får inte tag på oss?

Maila till:

lantbruk.ostergotland@lansstyrelsen.se.

